

A LEGHÍRESEBB MAGYAR FÜRDŐ

Magyarországon minden falusi gyerek azzal nő fel, hogy van itt egy szép város: Budapest, amely azonban nem elég magyar. Van egy nagy tősgyökeres magyar város: Debrecen, amely azonban nem eléggé szép, és végül van egy híres fürdő, amely szép is, magyar is, s ez: Balatonfüred.

Erről a három helyről egész regék kelnek a falusi házak csöndes, árnyékos tornácai alatt. Színművek, regények, versek segítenek megszőni a fantáziának a csodás képet felőlük azoknál, akik még nem látták egyiket sem.

A fényes Budapest átszelve a fejedelmi folyam által, Mátyás várának lábainál, tündöklő palotasor, Gellértnek kopasz orma, a tündérsziget a Duna közepén és a többi meg a többi.

De az öreg Debrecen sem bolondság! Az csak olyan ugyan ehhez képest, mintha egy szép cifra dáma mellé valami ripacsos, izmos, tenyeres-talpas Erzsókot állítanának, de ha mégis ez a mi igazi városunk az ő nagy búbos tornyaival, a homokbuckás Hortobágyával és a címisek szörnyen vastag nyakával. Amazt (ti. Budapestet) megbámulja a magyar ember, emezt (Debrecent) respektálja.

Mert ha nincsenek palotái, de vannak virtusai.

Mikor a Bach-világban arról tudakozódtak azok a bizonyos irányadó körök: nem lehetne-e Debrecenben is behozni tannyelvül a németet, azt adta feleletül a városi magisztratus:

„Bizonytalan a századok lefolyásában azon időpont elérése, midőn ugyanis arról lehetne tanácskozni, hogy mikor léssen célerányosan német nyelv behozatalának lehetőségéről való gondolkozás.”

...Hát lehet-e ennél szebb nemzeti stílus?

De minthogy most sokkal melegebb idő van, mintsem a városokat akár bámulja, akár respektálja az ember, nézzük meg az ország harmadik csodáját, Füredet.

Annyit már tud minden ember róla, hogy a regényes Balaton partján fekszik, s hogy a hullámozó Balaton az igazi zsuzsu-tenger. Mintha haloványzöld gyűrött óriási végselyem lenne kiterítve a fölséges völgyben, melynek berkeiből, nádasaiból szinte előlépni várjuk Kisfaludy regéinek alakjait. S ott kell lennie a legszebb ponton, öreg Tihannal szemben a híres Fürednek, hova a leányok már piciny korukban odaálmodják magukat: anyjuk, nagyanyjuk is ott volt boldog, onnan ment férjhez. Képzeltetetlen pompa lehet ott. Egy előleg a paradicsomból a magyarok számára.

Ott is van az a Balatonfüred, ahova képzeljük, de nem olyan szép, mint ahogy gondoltuk. Én részemről nagyon sajnálom, hogy megnéztem, jobb szerettem volna, ha a képzeletbeli Füred maradt volna meg.

Mert az igazi nem felel meg a legszerényebb várakozásnak sem. Sok jót tett már eddig is a Balaton Egylet, de még ez mind igen kevés, csak arra nézve is, hogy Mehádiát utolérjék.

Hátha még elgondoljuk, hogy az egyetlen európai kinézésű táncterem és az egyik vendéglő, a jobbik, csak most, két-három év óta épült fel, igazán csodálkoznunk kell, hogy mit szerettek meg itt annyira a negyvenes évek nagyurai.

Talán Bizayt? Mert Bizay úgy odatartozik Füredhez, mint akár valamelyik ismerős berek.

A Balaton tagadhatatlanul tündériesen szép, de ez a természet bőkezősége, ami aztán egyéb van, az nem áll azzal arányban egy csöppet sem. Sőt még a Balaton szépsége sincs kiaknázva: a vendéglők főszobái mindenüvé inkább nyújtanak kilátást, mint a Balatonra.

A sétány kicsiny, s az sincs jó karban. Dísznek, pompának semmi nyoma, ha csak a Kisfaludy Sándor szobrát nem vesszük annak, mert az csakugyan bőkezűséggel van megalkotva: egy vég gácsi posztó mindenestre van az öregúron, kin több rendbeli öltöny és köpenyeg lóg le (hát még lábli mennyi lehet rajta?). Általában ruha dolgában nem fősvények a magyarok elhalt nagyjaik alakjának megörökítésénél!

Árnyékos hely igen kevés van, komfort a vendéglőkben nincs. Kirándulási hely volna egy-kettő, de ezekhez jutni nagyon nehéz. Tihanyba hajó csak úgy megy, ha nagy társaság verődik össze; Tátika, Csobánc messze vannak, s hasonlóan nincs megkönnyítve az oda való menetel. Olyan kirándulási helyekről pedig, ahova a saját erejükből mehetnének a vendégek, amikor nekik tetszik, éppen nincs gondoskodva.

Ezért sívár Balatonfüreden az élet. Ehhez járul még a nyomott társalgási szellem. A vidéki dzsentri dominál ott, s egészen a vidéki fürdők bélyegét s idegenek szemében tűrhetetlenségét nyomja rá a gyönyörű fekvésű helyre. Az egymás közt ismerős dzsentri izolálja magát, a vezérszerepet viszi a fürdőben, és az idegeneknek otthontalanná teszi a helyet, mert még túlnyomó, s mert túlnyomóságát érezteti.

A kereskedéseket apró, piszkos lebuajok képezik, melyek fészter alakban vannak odaragasztva az egyes épületekhez.

Mit szóljunk a villákról?

Egy társaság diskurzusát hallgattam ki egy este a Balaton-parton levő padok egyikén: Jókait szidták. Szétnéztem: nincs-e Gyulai Pál köztük? Nem volt ott! Más szidta Jókait. Kíváncsi voltam miért szidják; az, hogy szidják nem lepett meg. Mert a magyar ember azt szidja a legjobban, akit legjobban szeret. Jókait szidják a trónörökös könyvéért. Szidják, hogy minek ír annyit. És szidják azért is, hogy minek foglalkozik politikával, mért nem ír többet. Egyszóval szidják mindenért.

– Elöttem nem nagy ember – recsegett egy öregúr dühösen hadonászva a botjával. – Nem, én nem ismerem el.

– De hát mit csinált, hogy olyan nagyot esett?

– Fákat ültetett a villája elé, azok most megnöttek sűrűre, magasra, s egy akkora darabot sem lát a Balatonból, mint a tenyerem. Hát hallotta már azt valaki, hogy okos ember ilyet tegyen? Nekem ugyan írhat ezentúl akármit...

Általában a villák többnyire így vannak építve. S az is egy nagy baj, hogy a fürdőigazgatóság nem gondoskodik arról, miszerint a fővárostól odáig olcsóbb, gyorsabb és kényelmesebb legyen a közlekedés. Siófokon térdig erő homokban kell egy nagy darabot kutyagolni az utasoknak a vasúttól a gőzhajóállomásig, s keresve keresni valakit, aki a pakkjaikat viszi.

De akár egykötetnyit össze lehetne írni Balatonfüred hiányairól, amik gátolják, hogy világfürdővé legyen, de amiket idővel mind el lehet enyészteni.

Szinte nevetségesnek látszik előttem az imitt-amott felhangzó bús sóhajtás, hogy miért nem jönnek oda a külföldiek.

Ugyan mit keresnének ott a külföldiek?

De annál hazafiasabb, derekabb dolog a Balaton Egylet, mely az örökös sóhajtások és panaszok helyett hozzálatott, bár eddigelé csak szerény és éppen amiatt lassú eszközökkel, olyanná tenni Füredet, aminőnek azok képzelik, akik még nem látták.

Poéták dala hiába zeng a zöldes vízről, színműírók hiába teszik ide a drámai cselekvény bogját. Az európai embereknek nem elég a természet szépsége, azoknak komfort is kell.

A Balaton ellen nincs panasz: az teszi széppé a helyet, az adja a híres fogast is.

Hanem a fürdőtulajdonosok is adjanak valamit, ne csak az öreg Balatonra hivatkozzanak örökké.

(1884)